

«Քայլ առ քայլ» բարեգործական հիմնադրամ

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝ Սաների մեջ ինքնուրույնության, նախաձեռնողականության և ստեղծագործական ունակությունների զարգացումը

Հեղինակ՝ Անահիտ Առաքելյան

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ներածություն	3
2. Սաների ինքնուրույնության բնութագրերը, դրսևորման առանձնահատկությունները և զարգացումը.....	4
3. Սաների նախաձեռնողականության զարգացումը	9
4. Սաների ստեղծագործական ունակությունների զարգացումը	11
5. Եզրակացություն.....	15
6. Գրականության ցանկ.....	16

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Հետազոտության արդիականությունը: Հետազոտության արդիականությանը պայմանավորված է ժամանակակից մանկավարժության մեջ սաների ինքնուրույնության, նախաձեռնողականության և ստեղծագործական ունակությունների ձևավորման և զարգացման խնդրով: Վերջին տարիներին գիտնականների, մանկավարժների ուշադրության առարկան են դառնում սաների ինքնուրույնությունը, նախաձեռնողականությունը և ստեղծագործական ունակությունները: Ինքնուրույնության, նախաձեռնողականության և ստեղծագործական ունակությունների ձևավորման և զարգացման անհրաժեշտությունը թելադրված է հասարակության կարիքներով: Այս խնդրի նկատմամբ հետաքրքրությունը պայմանավորված է առաջին հերթին նրանով, որ ինքնուրույնության, նախաձեռնողականության և ստեղծագործական ունակությունների զարգացման ձգտումը բնորոշ է փոքր երեխաներին: Սա երեխայի աճող օրգանիզմի ներքին կարիքն է, որը պետք է զարգացնել: Թեման դիտարկվել և ուսումնասիրվել է մի շարք հեղինակների կողմից՝ Ս.Տեպլյուկ Ա.Կ. Օսնիցկին, Վ.Դ. Իվանովա, Ի.Ս. Կոնա, , Ա.Ա.Լյուբլինսկայա, , Լ.Ֆ. Օստրովսկի, Ս.Լ. Ռուբինշտեյն, Է.Օ.Սմիրնովա, և այլոք:

Հետազոտության օբյեկտ: Սաների ինքնուրույնության, նախաձեռնողականության և ստեղծագործական ունակությունների զարգացումը:

Հետազոտության նպատակը: Մանկավարժական գործընթացում ձևակերպել, տեսականորեն հիմնավորել սաների ինքնուրույնության, նախաձեռնողականության և ստեղծագործական ունակությունների զարգացումը:

Հետազոտության խնդիրները՝

1. Վերլուծել գրականություն սաների ինքնուրույնության, նախաձեռնողականության և ստեղծագործական ունակությունների զարգացման խնդրի վերաբերյալ:
2. Ուսումնասիրել սաների ինքնուրույնության, նախաձեռնողականության և ստեղծագործական ունակությունների զարգացումը:
3. Պարզել սաների ինքնուրույնության, նախաձեռնողականության և ստեղծագործական ունակությունների զարգացման առանձնահատկությունները:

Սաների մեջ ինքնուրույնության, նախաձեռնողականության և ստեղծագործական ունակությունների զարգացումը

Սաների ինքնուրույնության բնութագրերը, դրսևորման առանձնահատկությունները և զարգացումը:

Մարդու անհատականության և նրա զարգացման գործում պետք է հնարավորինս մեծ ուշադրություն դարձնել ինքնուրույնությանը: Հոգեբանական, մանկավարժական և մեթոդական գրականության վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ ներկայումս գոյություն ունի ըմբռնման միասնական մոտեցում: Ինքնուրույնությունը ընդհանուր ընդունված իմաստով մարդու անկախությունն է, կարողությունն ու ցանկությունը՝ գործողություններ կամ արարքներ կատարելու առանց ուրիշների օգնության:¹

Ինքնուրույնությունը անհատականության ընդհանրացված գիծ է, որը դրսևորվում է նախաձեռնողականության, քննադատության, համարժեք ինքնագնահատականի և սեփական գործունեության և վարքի համար անձնական պատասխանատվության զգացման մեջ:²

Տ. Վ. Կուցակովան իր աշխատություններում նշում է, որ անձի ինքնուրույնության զարգացման բավարար մակարդակը թույլ է տալիս հարաբերություններ հաստատել այլ մարդկանց հետ՝ հիմնված փոխադարձ օգնության և փոխադարձ հարգանքի վրա: Ինքնուրույնություն չունեցող մարդն անհնար է կազմակերպի իր կյանքը, աշխատանքը և մշակութային ու տնտեսական հարաբերությունները այլ մարդկանց հետ: Քանի որ մարդուն անհրաժեշտ է տարբեր իրավիճակներում ընկալել առկա իրավիճակը, մասնակցել թիմի խնդիրների լուծմանը:³

Ս.Տեպյուկի աշխատություններում որոշված են վաղ տարիքում անկախության ակունքները: Երեխայի ինքնուրույն գործողությունների և հմտությունների ձևավորման ուղու սկիզբը տեղի է ունենում կյանքի առաջին տարվա վերջում և երկրորդի սկզբում, քանի որ խաղային գործողությունները, այլ մարդկանց հետ շփվելու գործընթացը ավելի են բարդանում: Ինքնուրույնության զարգացման գործում կարևոր դեր են խաղում մեծահասակները՝ ուսուցիչները կամ երեխայի ազգականները՝ տարբեր միջոցառումների կազմակերպման միջոցով: Դրանում

¹ Комарова Т. С., Н. П. Саккулина, Н. Б. Халезова и др., Под ред. Т. С. Комаровой. – Методика обучения изобразительной деятельности и конструированию 2012

² Б.Г. Ананьев, О проблемах современного человекознания «Модэк», 2002

³ Л.В. Куцакова, Проект работы по конструированию из строительного материала и конструкторов с детьми 4–5 лет на учебный год. Методическое пособие для воспитателей дошкольных учреждений Л.В. Куцакова. – М.: МИПКО.1998.

հատկապես մեծ է ծնողների դերը, քանի որ, հենց ծնողներն են մասնակցում երեխայի զարգացմանը: Սաների համար ինքնուրույնության պահանջների ծավալը անտանելի կլինի նրա հարմարվողականության համար, քանի որ զարգացման յուրաքանչյուր փուլի հետ մեծանում է երեխայի ինքնուրույնության պահանջների ծավալը և մեծահասակների օգնությունը նվազում է: Վերցրեք առնվազն 3-րդ տարվա ճգնաժամ: Երեխան այլևս չի ցանկանում ընդունել մեծահասակի օգնությունը, այլ ցանկանում է ամեն ինչ ինքնուրույն անել: Իսկ ի՞նչ կլինի, եթե նա նույնիսկ ինքնուրույնության տարրական հիմքեր չունենա: Քանի որ երեխան ինքնուրույն է, նրա գործնական և ինտելեկտուալ գործունեության արդյունքները դրական կլինեն: Իսկ դա չի կարող փոխարինվել մեծահասակի հսկողությամբ, քանի որ որքան մեծ է հսկողությունը, այնքան երեխան կամային թույլ է, ինֆանտիլ ու ծույլ: Նա սկսում է դա հասկանալ երբ չափահասը կվերահսկի ամեն ինչ, կօգնի կամ նույնիսկ կանի դա նրա փոխարեն: Ուստի վաղ մանկությունից անհրաժեշտ է երեխաների մոտ ինքնուրույնություն զարգացնել, քանի որ ինքնուրույնությունը երեխայի ներքին ազատության բանալին է: Հենց ինքնուրույնության շնորհիվ է սանը հասնում ինքնավստահության, որի միջոցով զարգանում է ինքնազնահատականը և ստեղծագործական ունակությունները⁴:

Ա.Ա. Լյուբլինսկայան իր աշխատություններում պնդում է, որ անկախությունը ոչ մի տեղից չի առաջանում, որ այն զարգանում է շատ վաղ տարիքից և հիմնված է ամենապարզ հմտությունների և սովորությունների վրա, որոնք զարգանում և բարելավվում են երեխայի տարիքի հետ:⁵

Մարիա Մոնտեսորին իր աշխատություններում ինքնավարությունն ու անկախությունը համարում էր մարդու կենսաբանական զարգացման բաղադրիչներ: Բնությունը մարդկանց հնարավորություն է տվել զարգացնել դրանք բոլոր անհրաժեշտ հմտությունների ձևավորման, կարողությունների իրացման, գիտելիքների ձեռքբերման համար: Երեխայի զարգացման բոլոր քայլերը՝ շարժումների, սովորելու ձեռք բերված հմտությունից շրջվելը, նստելը, սողալը, քայլելը մինչև ձևավորված սոցիալ-հաղորդակցական ռեակցիաների և հմտությունների (ժեստերի, խոսքի, ինտոնացիաների, վարքագծային ասպեկտներ...) երեխայի քայլն է դեպի մեծահասակներից անկախություն:

Է.Օ. Սմիլնովան սահմանում է անկախությունը ոչ միայն որպես ցանկացած գործողություն կատարելու ունակություն առանց արտաքին օգնության, այլ որպես

⁴ Комарова Т. С., Н. П. Саккулина, Н. Б. Халезова и др., Под ред. Т. С. Комаровой. – Методика обучения изобразительной деятельности и конструированию 2012

⁵ А.А. Люблинская, Детская психология А.А. Люблинская.: «Просвещение», 2008

անընդհատ նոր խնդիրներ և նպատակներ դնելու և դրանց լուծման ուղիներ գտնելու, կատարելագործվելու և զարգանալու կարողություն:⁶

Երեխայի ինքնուրույնության ձևավորման առաջին իսկ դրսևորումը այսպես կոչված «եռամյա» ճգնաժամն է, որը նկարագրել է Էլզա Կյոլերը իր «Երեք տարեկան երեխայի անհատականության մասին» աշխատությունում: Եկեք դիտարկենք այս ճգնաժամի հիմնական ախտանիշները՝

1. Նեգատիվիզմը կապված է մեկի բացասական վերաբերմունքի հետ: Երեխան հրաժարվում է ենթարկվել մեծահասակի պահանջներին. Այնուամենայնիվ, ուշադրություն դարձրեք, որ երեխայի կողմից երեք տարեկանում ձեռք բերված այս հատկությունը կարող է օգտակար լինել նրան ապագայում, հենց այն ժամանակ, երբ անհրաժեշտ է որևէ մեկին «ոչ» ասել:

2. Համառություն, երբ երեխան պնդում է իր որոշումը կամ պահանջը, և այն չպետք է շփոթել համառության հետ: Նախադպրոցական տարիքում երեխան համառության օգնությամբ սովորեցնում է այլ մարդկանց հաշվի նստել իրենց որոշումների և ցանկությունների հետ, լսել նրանց կարծիքը:

3. Համառությունը որպես անհատականության հատկանիշ մոտ է նեգատիվիզմին և կամակորությանը, բայց տարբերվում է իր կառուցվածքով և ավելի անանձնական է.

4. Ինքնականությունը բաղկացած է անկախ գործունեության ցանկությունից՝ անկախ չափահասից: Ինքնականությունը հաճախ հիշեցնում է 1 տարվա ճգնաժամ, երբ երեխան ձգտում էր ֆիզիկական անկախության (ինքս կվերցնեմ, ինքս կհագնեմ, ինքս կգնամ):

5. Չափահասների հեղինակության արժեզրկում: Երեք տարվա ճգնաժամի ժամանակ երեխան կարող է կոպիտ խոսք ասել ծնողներին և ծնողներն առաջին անգամ կլսեն իրենց հասցեին «վատ», «վատ»: Բայց իրականում ձեր երեխան այդպես չէ նա մտածում է, իսկ եթե մտածում է, ապա դա հենց այս ժամանակահատվածում է, քանի որ ինչ-որ բան չի եղել ըստ նրա ցանկության, և ինչ-որ տեղ կա «լավ» մայր, որը միշտ կկատարի բոլոր ցանկությունները և կհասկանա նրան:

6. Բողոքի ընդվզումը դրսևորվում է հաճախակի վեճերով ոչ միայն ծնողների, այլև շրջապատի մեծահասակների հետ: Այնպիսի զգացողություն կա, կարծես երեխան պատերազմի մեջ է ամբողջ աշխարհի հետ: Նա անընդհատ կոնֆլիկտի մեջ է ծնողների հետ: «Ես ինքս» բառերն ուղեկցում են նրա յուրաքանչյուր քայլին: Այս ամենը ոչ թե երեխայի ամեն րոպեի քնահաճույքն է, այլ ապագայի կենսական բաղադրիչը հոգեֆիզիկական և ինտելեկտուալ զարգացում:

Գ.Ա. Ուռունտաևան իր հետազոտության մեջ պնդում է, որ անկախությունը ծնվում է

⁶ Ե.Օ. Смирнова, Детская психология Е.О. Смирнова. – М.: Дрофа, 2008.

իմիտացիայից, որը պահանջում է երեխայի ցանկության, նախաձեռնության և ձգտումների դրսևորում: Այս ամենը հնարավոր է դառնում երեխայի զարգացման բնական մեխանիզմների մասնակցությամբ, որոնք աջակցում և ամրապնդում են զգացմունքների վրա հիմնված իմիտացիայի ֆունկցիան: Ամենաբարձր աստիճանը ինքնուրույնությունը սեփական ստեղծագործական առաջադրանքի իրականացումն է:⁷

1-ին փուլ. Հմտությունների ձևավորում (գործողություն տրված օրինակին և չափահասի բանավոր հրահանգներին համապատասխան): Երեխայի և մեծահասակների միջև հարաբերությունների հաստատում, որտեղ չափահասը չափանիշների կրողն է և օրինակելի օրինակը: Առաջին փուլում չափահասի դերը շատ մեծ է: Եվ բոլոր խնդիրները, որոնք դրված են երեխայի համար, լուծվում են միայն համատեղ գործողություններով, ուսուցիչն ինքն է ցույց տալիս շատ բաներ, նախաձեռնում է երեխաներին կրկնել կամ գործել անալոգիայով, և տանում է այս գործողության քննարկմանը: Ի վերջո, ամբողջ աշխատանքը հանգում է հմտությունների մի շարք ձևավորմանը, որոնք երեխան պետք է տիրապետի որոշակի կրթական խնդիրներ լուծելու համար:

2-րդ փուլ. Հմտությունների կիրառում (ինքնուրույն գործողություն ըստ ծանոթ օրինաչափությունների, կանոնների, ալգորիթմների). Մեծահասակների փաստաբաններ Երկրորդ փուլն իսկապես ինքնապահովման լուրջ փուլ է: Հասկանալով, որ սաներն արդեն ունեն հմտությունների և որոշ գաղափարների մի շարք, ուսուցիչը տալիս է 6-ը ոչ թե որպես նմուշների կրող, այլ որպես համատեղ գործունեության հավասար գործընկեր: առաջադրանքները անալոգիայի միջոցով և խրախուսում է նրանց ինքնուրույն լուծել որոշակի խնդիր:

3-րդ փուլ. Հմտությունների ստեղծագործական կիրառում նոր իրավիճակում (գործողության անկախ փոխանցում նոր առարկայական պայմաններին և իրավիճակներին): Այս փուլում կոլեկտիվ գործունեության մեջ երեխան հանդես է գալիս որպես գործունեության մոդելների և չափանիշների կրող: Երրորդ փուլը ստեղծագործական է. Ուսուցիչը հանդես է գալիս որպես դիտորդ՝ ուղղորդելով երեխաներին գործունեության մեջ: Երեխաներին առաջարկվում է դնել իրենց սեփական նպատակները, ինքնուրույն ձևակերպել առաջադրանքները և ընտրել այդ առաջադրանքների իրականացման համար անհրաժեշտ միջոցները:

Չինական ասացվածքն ասում է. «Ասա ինձ և ես կմոռանամ, ցույց տուր և կհիշեմ, թող

⁷ Г.А. Урунтаева, Дошкольная психология Академия, 2006.

փորձեմ և կհասկանամ»։ Նպատակ ձևակերպելու, արդյունքը կանխատեսելու կարողությունը ինքնուրույնության հիմնարար բաղադրիչներն են։ Բայց դրանք դժվար է ամբողջությամբ իրականացնել, եթե սանը չի ձևավորել տարբեր տեսակի գործունեության հմտություններ։ Պետք է մոռանալ, որ նյութը, որով երեխան ինքն ինչ-որ բան է արել, հատկապես հեշտ է հիշել և երկար ժամանակ մնում հիշողության մեջ՝ նա զգաց, կտրեց, կառուցեց, կազմեց, պատկերեց։ Սաները պետք է փորձ ձեռք բերեն ստեղծագործական, որոնողական գործունեության մեջ, առաջ քաշեն նոր գաղափարներ, թարմացնեն նախկին գիտելիքները նոր խնդիրների լուծելիս։ Ինքնուրույնության ցուցանիշների թվում փորձագետները նշում են, առանց այլ մարդկանց օգնության և մասնակցության գործունեության խնդիրները լուծելու ցանկությունը, գործունեության նպատակը սահմանելու ունակություն, տարրական գործունեության պլանավորման իրականացում, պլանի իրականացում և նպատակին համարժեք արդյունքի ձեռքբերում. Նախադպրոցական տարիքում նախաձեռնողականությունը կապված է հետաքրքրասիրության դրսևորման, մտքի հետաքրքրասիրության, հնարամտության հետ։ Նախաձեռնող երեխան առանձնանում է հետաքրքրությունների բովանդակությամբ։

1.2 Սաների նախաձեռնողականության հիմնական սկզբունքները, բաղադրիչները և զարգացումը:

Երեխաների նախաձեռնողականության զարգացումը մանկապարտեզում իրականացվում է՝

Պայմանների ստեղծում երեխաների համար՝ ազատորեն ընտրելու գործունեություն, համատեղ գործունեության մասնակիցներ լինել:

Պայմանների ստեղծում երեխաների համար որոշումներ կայացնելու, իրենց զգացմունքներն ու մտքերն արտահայտելու համար:

Ոչ ուղղորդող օգնություն երեխաներին, աջակցություն երեխաների նախաձեռնությանը և անկախությանը տարբեր գործողություններում (խաղ, հետազոտական, նախագիծ, ճանաչողական և այլն)՝ երեխայի կոչը մեծերին՝ իր իսկ մոտիվացիայի հիման վրա:

Նախադպրոցական տարիքի երեխայի նախաձեռնողական վարքագիծը դրսևորվում է հիմնականում իր գործողությունները պլանավորելու, իրեն առաջադրանքներ դնելու և դրանք հետևողականորեն լուծելու ձևով: Երեխաների գործունեության արդյունքի նորությունը սուբյեկտիվ է, բայց և չափազանց կարևոր երեխայի անհատականության զարգացման համար: Ստեղծագործության զարգացումը կախված է ճանաչողական ոլորտի զարգացման մակարդակից, ստեղծագործական նախաձեռնության զարգացման մակարդակից, գործունեության և վարքի կամայականությունից, երեխային տրամադրվող գործունեության ազատությունից, ինչպես նաև աշխարհում նրա կողմնորոշման լայնությունից: նրա շուրջը և նրա գիտակցությունը:⁸

Սանի նախաձեռնողականությունը բաղկացած է երեք բաղադրիչից.

1-ին բաղադրիչ - նոր գործունեության համար մղիչ դրդապատճառ. այստեղ մեծահասակի մասնակցությունը շատ մեծ է, քանի որ մեծահասակն ակտիվորեն ներգրավված է այդ շարժառիթը ստեղծելու մեջ՝ աստիճանաբար երեխայի մեջ

⁸ Ковальчук Я. И. 1985. Индивидуальный подход в воспитании ребенка. – 2-е изд. доп. М.:Просвещение.

զարգացնելով մոտիվացիայի կարողությունը: ինքն իրեն ինքնուրույն և իրեն շրջապատող աշխարհում հետաքրքիր բան գտի՜ր քեզ համար:

2-րդ - երեխայի կողմից որոշումների անկախության ընդունումը, երեխայի նախաձեռնությունը, իհարկե, իրականացվում է այնպիսի իրավիճակ ստեղծելով, երբ նա ստիպված է լինում ինքնուրույն որոշումներ կայացնել: Սկզբում դրանք փոքր անկախ որոշումներ են, և որքան մեծ է երեխան, այնքան մեծ է առաջադրանքը, այնքան ավելի անկախություն է որոշում կայացնելու հարցում:

3-րդ - երեխայի առաջատար դերը ցանկացած գործողություններում, մենք գործունեությունը ծավալում ենք այնպես, որ առաջին փուլից, երբ երեխային ցույց ենք տալիս, թե ինչպես կարելի է իրականացնել այդ գործունեությունը, աստիճանաբար տանում ենք մի իրավիճակի, երբ երեխան ստանձնում է առաջատար դեր այս գործունեության մեջ:

1.3 Սաների ստեղծագործական ունակությունների զարգացումը:

Սաների ստեղծագործական կարողությունները ձևավորվում են ուսուցման գործընթացում նյութական և հոգևոր մշակույթի, տեխնիկայի, գիտության, արվեստի բովանդակության յուրացման միջոցով: Նախադպրոցականի մանկությունը անհատականության սկզբնական ձևավորման, ինքնագիտակցության և երեխայի անհատականության հիմքերի ձևավորման ժամանակն է: Ստեղծագործական գործունեությունը ժամանակակից հասարակության մեջ բարձր է գնահատվում, իսկ ստեղծագործական միջավայրին առնչվող մասնագիտությունների ներկայացուցիչները մեծ պահանջարկ ունեն: Իրենց ոլորտում առանձնահատուկ տաղանդ ունեն լուսանկարիչները, տոների և երեկոյթների կազմակերպիչները, դիզայներներն ու ոճաբանները, վեբ դիզայներները, ծաղկավաճառները և ստեղծագործական ուղղությունների ու ոլորտների շատ ու շատ վարպետներ: Բայց նման տաղանդի զարգացումը պետք է սկսել մանկությունից, և եթե ծնողները պատշաճ ուշադրություն դարձնեն զարգացման այս ուղղությանը, ապա երեխան գտնում է իր իրական նպատակը կյանքում: Հաճախ ծնողների կողմից մեծ ուշադրություն է հատկացվում այնպիսի ոլորտների զարգացմանը, ինչպիսիք են հիշողությունը, մտածողությունը կամ խոսքը: Ֆանտազիան և երևակայությունը մնում են առանց աջակցության, ինքնուրույն ձևավորվելով երեխայի մեջ: Ամեն ինչ կախված է նրանից, թե որքան ուժեղ են փոքրիկ տղամարդու բնական հակումները:⁹ Գիտական հանրության մեջ «ստեղծագործություն» հասկացությունը նշանակում է ակտիվ ինքնարտահայտում, որը կարող է իրականացվել ցանկացած ձևի միջոցով: Դա կարող է լինել նպատակաուղղված բառ կամ չափածո մտքերի արտահայտում, մեղեդու, քանդակի կամ ինքնատիպ գծանկարի ստեղծում: Նույնիսկ ճշգրիտ գիտությունների հետ կապված աշխատանքներում (քիմիական հետազոտություններ, հաշվապահական հաշվառում) ցանկալի է օգտագործել ստեղծագործությունը՝ լավ և արդյունավետ արդյունք ստանալու համար: Սաների մոտ ստեղծագործական ունակությունները կոչվում են անհատական անհատականության գծեր, որոնք որոշում են ստեղծագործական գործունեության որոշակի տեսակի իրականացման հաջողությունը: Տարբեր մեթոդների կիրառմամբ հնարավոր է որոշել նախադպրոցական տարիքի երեխաների ստեղծագործական կարողությունների զարգացման մակարդակը:

⁹ Ананьев Б.Г. Развитие детей в процессе начального обучения и воспитания // Проблемы обучения и воспитания в начальной школе. -Москва, 1960.

Նախադպրոցական տարիքի երեխաների ստեղծագործական երևակայության զարգացման մակարդակը պատկերացում է տալիս երեխայի ստեղծագործական այս կամ այն բնագավառի ունակության մասին: Նման տեղեկատվության շնորհիվ կարելի է բացահայտել այն ստեղծագործական ոլորտները, որոնք պետք է շեշտադրվեն՝ փոքրիկ թրթռի ինքնարտահայտումն ավելի պարզ և ակտիվ դարձնելու համար: Ընդհանրապես, մանկությունը իդեալական ժամանակ է տարբեր կարողությունների զարգացման համար, այդ թվում՝ ստեղծագործական: Երեխան նախադպրոցական տարիքում ունի մեծ հետաքրքրասիրություն, ձգտում է իմանալ իրեն շրջապատող աշխարհը: Դա պայմանավորված է կարծրատիպերի բացակայությամբ և մտածողության անկախությամբ: Մեծահասակների ստեղծագործական ներուժը մեծապես կախված է նրանից, թե որքան ինտենսիվ են զարգացել նախադպրոցական տարիքի երեխայի ստեղծագործական ունակությունները և օգտագործվել դրա բոլոր հնարավորությունները: Որպեսզի սաների ստեղծագործական կարողությունները ճիշտ և ճիշտ ուղղությամբ զարգանան, հնարավորինս բացվեն և հաջող ստեղծագործական զարգացման հնարավորություններ ընձեռեն, պետք է ստեղծվեն որոշակի պայմաններ: Սաների շուրջ միջավայրի մոդելավորում, որն առաջ է լինելու նրա զարգացումից: Ցանկալի է երեխային շրջապատել այնպիսի առարկաներով, որոնք կակտիվացնեն ստեղծագործական գործընթացը և կխրախուսեն նրան գործել ստեղծագործական մոտեցմամբ: Օրինակ՝ մեկ տարեկան երեխային կարելի է նվիրել տառերով ու թվերով խորանարդիկներ, իսկ խաղի ընթացքում զանգահարել: Այսպիսով, երեխան կկարողանա արագ սովորել այբուբենը և թվերի շարքը: Ավելի վաղ նախադպրոցական տարիքի սաների ֆիզիկական զարգացումը նպաստում է ստեղծագործական մտածողության ակտիվացմանը: Ծնվելուց հետո առաջին ամիսներից սկսած՝ ֆիզիկական գործունեությունը առաջին քայլն է փոքր երեխայի, իսկ հետագայում՝ մեծահասակի ստեղծագործական կարողությունների հիմքերը դնելու համար:¹⁰

Ստեղծագործական գործունեության ուղղության ընտրության հարցում ազատության ապահովում: Սանը պետք է ինքնուրույն ընտրի, թե ինչն է իրեն հետաքրքրում ստեղծագործական ոլորտների մեծ ցանկից և ինչ տեսակի գործունեություն է ցանկանում զբաղվել տվյալ պահին: Իսկ եթե գործունեությունը գրավում է երեխային,

¹⁰ Венгер Л., Дьяченко О. Дошкольное обучение: программа, направленная на развитие способностей // Дошкольное воспитание. - № 9-10. -1992.

ապա ինտելեկտուալ սթրեսը չի առաջացնի գերաշխատանքի զարգացում: Ընդհակառակը, այս ամենը օգուտ կտա փոքրիկ մարդուն: Նախադպրոցական տարիքի սաների հանձնարարված առաջադրանքների քանակի ավելացում և դրանց բարդացում: Եթե ստեղծագործական կարողությունների զարգացման ի սկզբանե հայտարարված նշաձողը մշտապես բարձրացվի, ապա փոքր երեխայի կարողությունները հնարավորինս կբարելավվեն ու կզարգանան: ¹¹ Նախադպրոցական տարիքի երեխաների ստեղծագործական մտածողությունը ներառում է մտավոր ֆունկցիայի հետևյալ որակների ձևավորումը.

Դիալեկտիկա- Երեխաների մտածողության ունակությունը տարբեր տեսակի համակարգերում հակասություններ գտնելու, որոնք խանգարում են կատարելագործմանը և վերացնել դրանք:

Ասոցիատիվություն- Առաջին հայացքից անհամեմատելի առարկաների և իրադարձությունների փոխհարաբերությունների հայտնաբերում: Ասոցիատիվության շնորհիվ նախադպրոցականի ստեղծագործական մտածողությունը դառնում է ոչ ստանդարտ:

Հետևողականություն-Օբյեկտները և երևույթները ամբողջական կապի մեջ ընկալելու ունակություն: Ստեղծագործական մտածողության այս հատկությունն օգնում է նախադպրոցականին տարբերել օբյեկտի բնութագրերը իր ողջ բազմազանությամբ, ինչպես նաև որոշել այլ տեսակի համակարգերի հետ փոխկապակցվածության մակարդակը՝ օգտագործելով համակարգի առանձին օբյեկտների օրինակներ: Երեխայի ստեղծագործական ունակությունները և ծնողների հետ նրանց զարգացման մեջ համատեղ փոխգործակցության դերը: Երեխաների ստեղծագործական կարողությունների զարգացումը կերպարվեստի, պարի, երաժշտության կամ արվեստի այլ ձևերում շատ ավելի լավ և արդյունավետ է, երբ երեխան շփվում է մեծահասակների և ծնողների հետ:

Շատ հոգեբաններ և մանկավարժներ կարծում են, որ ստեղծագործելու կարողությունը բնորոշ է երեխայի էությանը, և բավական է, որ չափահասը չխանգարի, չխանգարի նրա ազատ ինքնարտահայտմանը: Այնուամենայնիվ, հոգեբանական և մանկավարժական աշխատանքի պրակտիկան ապացուցում է նախադպրոցական տարիքի երեխայի մտավոր և ստեղծագործական զարգացման գործընթացում միջամտության անհրաժեշտությունը, քանի որ ոչ բոլոր երեխաներն են կարողանում ինքնուրույն ստեղծագործական գործունեություն ցուցաբերել:

¹¹ Маклаков А. Г. *Общая психология*. – СПб., 2001

Երեխաների ստեղծագործական կարողությունների դաստիարակության արդյունավետությունն ու արդյունավետությունը կախված է այս գործընթացի նպատակաուղղվածությունից:¹²

¹² Развитие творческих способностей детей 5-7 лет: диагностика, система занятий/С.Г. Королева. - Волгоград, 2009.

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Ինքնուրույնության, նախաձեռնողականության և ստեղծագործական ունակությունների զարգացման մակարդակը կապված է աշխատանքային գործունեության, երեխայի կողմից աշխատանքի մեջ սուբյեկտիվ դիրք դրսևորելու հնարավորության հետ: Սաների ինքնուրույնությունը զարգանում է վերարտադրողական բնույթի անկախությունից մինչև ստեղծագործական տարրերով անկախություն՝ գործունեության իրականացման մեջ երեխաների գիտակցության, ինքնատիրապետման և ինքնագնահատականի դերի կայուն աճով: «Անկախությունը» շատ բազմակողմանի և հոգեբանորեն բարդ երևույթ է, այն ավելի շուտ իմաստավորող, որակական հատկանիշ է գործունեության ցանկացած ոլորտի և անհատականության համար, որն ունի իր հատուկ չափանիշները: Անկախությունը չի նշանակում գործի և գործերի լիակատար ազատություն, այն միշտ պարփակված է հասարակության մեջ ընդունված նորմերի կոշտ շրջանակում: Այս առումով դա միայնակ որևէ գործողություն չէ, այլ միայն բովանդակալից և սոցիալապես ընդունելի: Ստավոր խնդիրներ ունեցող երեխաների միապաղաղ, քառսային կամ աննպատակ գործողությունները դժվար է անկախ անվանել, թեև թվում է, թե այդպիսին է, թեև նման երեխաները միայնակ են խաղում, չեն նեղացնում մեծերին և չեն հետաքրքրվում, թե ինչ տպավորություն են թողնում ուրիշների վրա: Եթե կանոնավոր կերպով օգնեք երեխային, ապա նրա գործողությունները շուտով կբացահայտեն անկախության երկրորդ բաղադրիչը՝ նպատակասլացությունը, որն արտահայտվում է գործին նվիրվածությամբ, ոչ թե ցանկացած, այլ ցանկալի արդյունք ստանալու ցանկությամբ: Երեխան դառնում է ջանասեր, համառ, կազմակերպված:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Ананьев Б.Г. Развитие детей в процессе начального обучения и воспитания // Проблемы обучения и воспитания в начальной школе. -Москва, 1960
2. Венгер Л., Дьяченко О. Дошкольное обучение: программа, направленная на развитие способностей // Дошкольное воспитание.- № 9-10. –1992.
3. Иванов В.Д., Самодеятельность, самостоятельность,самоуправление, или несколько историй из жизни школьников с вопросами письмами, монологами и документами:Просвещение, 2007
4. Комарова Т. С., Н. П. Саккулина, Н. Б. Халезова и др., Под ред. Т. С. Комаровой. – Методика обучения изобразительной деятельности и конструированию 2012
5. Куцакова Л.В, Проект работы по конструированию из строительного материала и конструкторов с детьми 4–5 лет на учебный год. Методическое пособие для воспитателей дошкольных учреждений Л.В. Куцакова. – М.: МИПКРО.1998.
6. Ковальчук Я. И. 1985. Индивидуальный подход в воспитании ребенка. – 2-е изд. доп. М.:Просвещение
7. Коломинский Я.Л., Панько Е.А. Учителю о психологии детей шестилетнего возраста: книга для учителя. - Москва, 1988
8. Коломинский Я.Л., Панько Е.А. Учителю о психологии детей шестилетнего возраста: книга для учителя. - Москва, 1988
9. Королева С.Г.. Развитие творческих способностей детей 5-7 лет: диагностика, система занятий/ - Волгоград, 2009.
10. Люблинская А.А., Детская психология А.А. Люблинская.: «Просвещение», 2008
11. Смирнова, Е.О. Детская психология Е.О. Смирнова. – М.: Дрофа, 2008
12. Михайленко О.А. Воспитываем дошкольников самостоятельными. Сб. статей О.А. Михайленко. – СПб.: 2000